

Utbildningsdepartementet

Verket för högskoleservice
Box 24070
104 50 STOCKHOLM

Uppdrag om anmälningsavgifter och studieavgifter

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Verket för högskoleservice (VHS) att i samarbete med universitet och högskolor förbereda verksamheten inför ett införande av dels anmälningsavgifter till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå för sökande från tredje land, dels studieavgifter för studerande från tredje land vid statliga universitet och högskolor. Utgångspunkten för arbetet ska vara att anmälningsavgifter, med förbehåll för regeringens beslut, ska kunna införas från och med ansökningsomgången till höstterminen 2010 och att studieavgifter, med förbehåll för riksdagens beslut efter förslag av regeringen, ska kunna införas för studerande på grundnivå och avancerad nivå som påbörjar sin utbildning från och med höstterminen 2011.

Arbetet ska genomföras i samarbete också med andra berörda myndigheter, såsom Migrationsverket, Skatteverket och Datainspektionen. VHS ska samråda med Utrikesdepartementet i fråga om utlandsmyndighetens roll i samband med antagningsprocessen och ansökan om uppehållstillstånd. Arbetet ska samordnas och rapporteras av VHS.

Med sökande och studerande från tredje land avses här sökande och studerande som inte är medborgare i en EU-stat, i en annan EES-stat eller i Schweiz. En sådan person bör dock inte vara skyldig att betala avgift, om han eller hon

1. är familjemedlem till en EES-medborgare och har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 4 eller 7 §§ utlänningslagen (2005:716),
2. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
3. av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige,
4. har ställning som varaktigt bosatt i Sverige enligt 5 a kap. utlänningslagen,

5. har ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och har uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 9 § utlänningsförordningen (2006:97), eller
6. kommer till ett svenskt lärosäte via ett utbytesavtal med ett lärosäte i tredje land.

I uppdraget ingår att förbereda verksamheten för en ordning där en sökande i samband med anmälan lämnar de uppgifter och den dokumentation som behövs för att avgöra om den sökande enligt ovan givna förutsättningar ska betala avgift eller inte.

När det gäller anmälningsavgifter ingår vidare i uppdraget att utifrån de utgångspunkter som anges i skälen för regeringens beslut föreslå en mer preciserad ordning för vilka anmälningar som avgift ska tas ut för, föreslå en lämplig avgiftsnivå, eller lämpliga avgiftsnivåer, och utforma en ordning för betalning av anmälningsavgifter.

I fråga om studieavgifter ingår i uppdraget att undersöka och redogöra för hur VHS:s och lärosätenas antagningssystem behöver anpassas vid ett införande av studieavgifter för studerande från tredje land.

Antagningssystemet bör bl.a. möjliggöra ett särskilt urval av avgiftsskyldiga studenter och att antagningsbeslut förenas med villkor om betalning av studieavgift.

I uppdraget ingår att beräkna kostnader för ändringar i antagningssystemet, hantering av de uppgifter som behövs för att avgöra avgiftsskyldighet och betalningshantering. Vidare ska VHS lämna förslag på eventuella regeländringar eller andra åtgärder som kan behöva vidtas för att åstadkomma en väl fungerande antagningsprocess för avgiftsskyldiga sökande.

VHS ska fortlöpande informera Regeringskansliet om arbetets gång. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2009.

Regeringen avser att återkomma i regleringsbrevsändring för VHS angående resurser för uppdraget.

Bakgrund

Antalet sökande med utländska meriter har ökat kraftigt i Sverige de senaste åren. Antalet sökande med utländska meriter till masterprogram ökade från 52 000 personer inför antagningen till höstterminen 2008 till drygt 75 000 personer inför antagningen till höstterminen 2009. Flest antal ansökningar kom från Pakistan, Nigeria och Indien med 21 900, 7 500 respektive 6 000 sökande till höstterminen 2009. Handläggningen av dessa ansökningar är ofta mycket arbetskrävande på grund av översättning av betygsdokument, kontroll av riktigheten i lämnade uppgifter m.m.. En relativt stor andel av de sökande är inte behöriga för

de utbildningar de har sökt. Av dem som antas är det också många som inte slutligen påbörjar studierna.

Riksrevisionen har i rapporten Rekryteringen av internationella studenter till svenska lärosäten (rapport RiR 2008:22) granskat hur regeringen och lärosätena har styrt, genomfört och följt upp rekryteringen av internationella studenter i enlighet med de intentioner och mål som angetts. Riksrevisionen konstaterar bl.a. att den ökade rekryteringen av internationella studenter har medfört omfattande arbetsinsatser i processerna för antagning och uppehållstillstånd för studier och att dessa processer behöver utvecklas vidare för att öka effektiviteten. Riksrevisionen lämnar rekommendationer till regeringen och lärosäten om att bl.a. vidta åtgärder för att undvika en överbelastad handlägningsprocess.

Studieavgiftsutredningen har i sitt betänkande Studieavgifter i högskolan (SOU 2006:7) lämnat förslag om att studerande från länder utanför EU och EES ska betala studieavgifter motsvarande full kostnadstäckning. Utredningen föreslår att högskolorna i det sammanhanget också bör ges rätt att ta ut en anmälningavgift av en storlek som stimulerar till genomtänkta och seriösa anmälningar utan att vara avskräckande. Syftet föreslås inte primärt vara att täcka kostnaderna för hanteringen av anmälningar. De allra flesta remissinstanser tillstyrker förslaget, och några lärosäten, bl.a. Umeå universitet, Högskolan Dalarna och Chalmers tekniska högskola, menar att anmälningavgifter borde införas oavsett om studieavgifter införs eller inte.

I propositionen Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid (prop. 2008/09:175) anger regeringen att anmälningavgifter bör övervägas för att möta den kraftiga ökningen av antalet ansökningar från andra länder, så att VHS och universitet och högskolor kan koncentrera sig främst på de sökande som har en tydlig ambition att påbörja studier i Sverige.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen avser att lämna förslag till riksdagen om studieavgifter för studenter från tredje land, dvs. länder utanför EU, EES och Schweiz. Sådana avgifter beräknas dock inte kunna införas tidigare än hösten 2011.

Ökningen av antalet utländska sökande medför stora kostnader och administrativa påfrestningar såväl för universitet och högskolor som för VHS, samtidigt som bara en mindre andel av de antagna påbörjar sina studier. Regeringen menar mot den bakgrunden att anmälningavgifter bör införas så snabbt som möjligt i syfte att VHS och universitet och högskolor ska kunna koncentrera sig främst på de sökande som har en tydlig ambition att påbörja studier i Sverige. Med förbehåll för resultatet av förberedelserna enligt detta uppdrag samt synpunkter från

myndigheter och organisationer som regeringen avser inhämta, avser regeringen att besluta om ett införande av anmälningavgifter för anmälan till utbildning på grundnivå och avancerad nivå som påbörjas höstterminen 2010.

Det ökade antalet utländska ansökningar utgör inte en anledning att införa anmälningavgifter för samtliga sökande till svenska universitet och högskolor. Enligt regeringens mening är det vidare angeläget ur såväl ett internationaliserings- som ett integrationsperspektiv att svenska sökande med utländska studiemeriter inte missgynnas genom en anmälningavgift. Medborgare i länder i EU, EES och Schweiz ska till följd av Sveriges medlemskap i EU och internationella avtal likabehandlas med svenska medborgare när det gäller bl.a. utbildning. Det innebär enligt regeringens mening att skyldigheten att betala anmälningavgifter, liksom skyldigheten att betala studieavgifter vid ett införande av sådana, bör begränsas till sökande från övriga länder, s.k. tredje land. Det är också från utomeuropeiska länder som den kraftigaste ökningen i antalet ansökningar kommer.

Sverige har genom medlemskapet i EU åtagit sig att behandla även vissa tredjelandsmedborgare på samma sätt som svenska medborgare, nämligen personer som har ställning som varaktigt bosatta i Sverige, personer som har ställning som varaktigt bosatta i en annan EU-stat och som har uppehållstillstånd i Sverige samt familjemedlemmar till EES-medborgare som enligt 3 a kap. 4 och 7 §§ utlänningslagen har uppehållsrätt respektive permanent uppehållsrätt här i landet. Dessa bör alltså vara undantagna från avgifter. Detsamma bör enligt regeringens mening gälla personer med permanent uppehållstillstånd eller personer som har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige på annan grund än studier.

Utbytesstudenter bör enligt regeringens mening inte heller vara skyldiga att betala avgifter, om det är fråga om ömsesidiga utbytesavtal som innebär att eventuella avgifter betalas vid hemuniversitetet. Normalt anmäler sig dock utbytesstudenter inte till studier på samma sätt som andra sökande.

En anmälningavgift bör tas ut för varje anmälan, alternativt för varje sökt utbildningsalternativ med en högsta total avgift per anmälan. Möjligheterna bör undersökas att begränsa antalet anmälningavgifter eller den totala summan för en sökande som anmäler sig både i en ansökningsomgång som administreras av VHS och samtidigt i en lokal antagning vid ett eller flera lärosäten. Den som vid tiden för anmälan redan är student vid ett svenskt universitet eller en svensk högskola bör inte vara skyldig att betala anmälningavgift.

Anmälningavgifternas storlek bör inte bestämmas enbart med hänsyn till kostnader utan även med hänsyn till avgiftsnivåer i andra länder och avgifternas effekt på sökmönstret. Syftet bör vara att stimulera till seriösa och genomtänkta anmälningar och därmed åstadkomma ett hanterligt antal ansökningar men utan att avskräcka sökande med förutsättningar och intresse att komma till Sverige för att studera. Principen om full kostnadstäckning bör därför inte bestämma anmälningavgifternas storlek, utan avgifterna bör kunna täcka en mindre del än den egentliga kostnaden, om det behövs för att avgifterna inte ska bli för avskräckande.

Ett införande av avgifter för sökande från tredje land innebär att VHS och universitet och högskolor behöver behandla uppgifter om medborgarskap samt i förekommande fall uppehållstillstånd eller uppehållsrätt för att kunna avgöra frågan om avgiftsskyldighet. VHS bör samråda med Migrationsverket och Skatteverket om hur sådana uppgifter kan inhämtas samt med Datainspektionen i fråga om behandling av sådana personuppgifter. När lärosätena anlitar VHS för biträde vid antagningen är det viktigt att ha klart för sig vem som är personuppgiftsansvarig för de personuppgifter som behandlas i olika skeden av en ansökan.

På regeringens vägnar

Lars Leijonborg

Anders Steinwall

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/S3
Jordbruksdepartementet/ELT
Justitiedepartementet/L6
Justitiedepartementet/L7
Justitiedepartementet/Å
Justitiedepartementet/SIM
Justitiedepartementet/EMA
Integrations- och jämställdhetsdepartementet/Disk
Utrikesdepartementet/UP
Utrikesdepartementet/P
Utrikesdepartementet/FIM
Migrationsverket
Skatteverket
Datainspektionen
Högskoleverket
Statliga universitet och högskolor
Chalmers tekniska högskola AB
Handelshögskolan i Stockholm
Stiftelsen Högskolan i Jönköping
Teologiska högskolan, Stockholm (THS)
Evangeliska frikyrkan för Örebro Teologiska Högskola
Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)
Ersta Sköndal Högskola AB
Stiftelsen Rödakorshemmet för Röda Korsets Högskola
Sophiahemmet, Ideell förening för Sophiahemmet Högskola
Sveriges Universitetslärarförbund
Sveriges universitets- och högskoleförbund
Sveriges förenade studentkårer